

Żywność i smakołyki ze Sprawiedliwego Handlu a sprawa żywienia dzieci i młodzieży na terenie placówek oświatowych

Poradnik dla osób prowadzących zajęcia edukacyjne na temat Sprawiedliwego Handlu

Wstęp

Sprawiedliwy Handel (ang. Fair Trade) to oddolny, międzynarodowy ruch społeczny dążący do poprawy warunków życia i gospodarowania drobnych producentów żywności i rękodzieła z krajów globalnego Południa. Dzięki niemu mieszkańcy Afryki, Ameryki Łacińskiej, Karaibów, Azji i Oceanii mogą pracować w godnych warunkach i budować sprawiedliwe stosunki handlowe z bogatszą częścią świata. Ruch ten tworzony jest przez organizacje pozarządowe, działaczy, wolontariuszy oraz firmy, przy udziale konsumentów. Wybierając produkty Sprawiedliwego Handlu, konsumenci mogą wywierać realny wpływ na poprawę warunków życia biedniejszych społeczności.

Produktem Sprawiedliwego Handlu jest każdy produkt oznaczony certyfikatem potwierdzającym, że przy jego produkcji wypelniono standardy Sprawiedliwego Handlu weryfikowane w ramach ww. systemów certyfikacji, takie jak: [Fairtrade](#), [Naturland Fair](#), [Fair for Life](#), [Ecocert Fair Trade](#), [WFTO Guaranteed Fair Trade](#) lub dostarczany przez certyfikowane Organizacje Sprawiedliwego Handlu skupione w [World Fair Trade Organization](#).

Promowanie idei Sprawiedliwego Handlu stanowi działalność statutową Fundacji Fairtrade Polska:

*„Naszą misją jest propagowanie idei oraz standardów Fairtrade w celu wspierania marginalizowanych producentów z krajów globalnego Południa. Misję realizujemy poprzez budowanie świadomości, **edukację w zakresie zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialnej konsumpcji** oraz działania na rzecz zwiększania dostępności produktów ze znakiem FAIRTRADE w Polsce.”*

Fundacja zachęca¹ również, by produkty Sprawiedliwego Handlu wprowadzać do szkół w odpowiedni i odpowiedzialny sposób (np. poprzez sklepiki szkolne²).

¹ Kryteria Szkół Przyjaznych dla Sprawiedliwego Handlu: *Kryterium V: Szkoła sprzyja wprowadzaniu produktów Sprawiedliwego Handlu na swoim terenie oraz w społeczności lokalnej. Co jest wymagane? Stosowanie produktów Sprawiedliwego Handlu w trakcie działań promujących ideę Fair Trade.* <http://www.spolecznosci.fairtrade.org.pl/kampania/szkoly-kryteria>

² *Produkty Sprawiedliwego Handlu w sklepikach szkolnych – jak je promować?*, Tomasz Makowski, Fundacja „Koalicja Sprawiedliwego Handlu”, Kraków 2014 <http://www.spolecznosci.fairtrade.org.pl/wp-content/uploads/2014/05/FKSH-podrecznik-FT-dla-sklepikow-szkolnych-web-color.pdf>

Produkty objęte certyfikacją Sprawiedliwego Handlu to między innymi: kawa, herbata, bawełna, banany i inne owoce, kwiaty, piłki sportowe, ale także kakao i wyroby czekoladowe.

Prowadzenie zajęć w szkołach na temat Sprawiedliwego Handlu z wykorzystaniem certyfikowanych produktów może budzić wątpliwości z dwóch powodów.

- 1) Promocja konkretnych marek i firm – znak certyfikacyjny musi być umieszczony na opakowaniach produktów.
- 2) Niektóre produkty (słodycze) mogą naruszać przepisy dotyczące sprzedaży, podawania lub promowania wśród dzieci i młodzieży produktów „niezdrowych”.

Trudno jest tłumaczyć zasady Sprawiedliwego Handlu bez odwoływania się do konkretnych produktów. Wykorzystanie takich produktów jako pomocy dydaktycznych (np. do testowania, smakowania, przygotowania plakatów lub gazetek ściennych, czy też na nagrody w konkursach) to z kolei świetny sposób na przykucie uwagi oraz urozmaicenie zajęć. Aby rozwiązać wątpliwości i ułatwić osobom prowadzącym lekcje ich przygotowanie, Przemysław Żak i Anna Pajączkowska z Pajączkowska i Wspólnicy Kancelaria Prawna sp. k. przygotowali analizę prawną dla osób prowadzących zajęcia na terenie placówek oświatowych.

Chętnie odpowiemy na wszelkie pytania odnośnie kwestii poruszonych w niniejszym tekście. W razie potrzeby możemy zamówić profesjonalną konsultację prawną konkretnych przypadków.

Regulacje prawne

W 2015 roku wprowadzono (w 2016 r. zaktualizowano) przepisy zawierające listę produktów dozwolonych w szkołach i przedszkolach, by chronić dzieci przed niezdrową żywnością.

Regulacje prawne, będące podstawą opracowania, z którymi warto się zapoznać:

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach, dostęp: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20160001154/O/D20161154.pdf>
- Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia, dostęp: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20061711225/U/D20061225Lj.pdf>

1.

Grupy środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty wymienione w Rozporządzeniu z dnia 26 lipca 2016 r. to:

- 1) pieczywo, z wyłączeniem pieczywa produkowanego z ciasta głęboko mrożonego;
- 2) pieczywo półcukiernicze i cukiernicze, z wyłączeniem pieczywa produkowanego z ciasta głęboko mrożonego;
- 3) kanapki;

Fundacja Fairtrade Polska

Sławkowska 12, 31-014 Kraków, Poland | NIP: 6762469537

e-mail: info@fairtrade.org.pl | tel.: +48 603 363 721

www.fairtrade.org.pl

- 4) sałatki i surówki;
- 5) mleko;
- 6) napoje zastępujące mleko, takie jak napój: sojowy, ryżowy, owsiany, kukurydziany, gryczany, orzechowy, jaglany, kokosowy lub migdałowy;
- 7) produkty mleczne, takie jak: jogurt, kefir, maślanka, mleko zsiadłe, mleko acidofilne, mleko smakowe, serwatka, ser twarogowy, serek homogenizowany lub produkty zastępujące produkty mleczne na bazie soi, ryżu, owsa, orzechów lub migdałów;
- 8) zbożowe produkty śniadaniowe oraz inne produkty zbożowe;
- 9) warzywa;
- 10) owoce;
- 11) suszone warzywa i owoce, orzechy oraz nasiona bez dodatku cukrów, substancji słodzących
1. oraz bez dodatku soli;
- 12) soki owocowe, warzywne, owocowo-warzywne;
- 13) przeciery, musy owocowe, warzywne oraz owocowo-warzywne bez dodatku cukrów i soli;
- 14) koktajle owocowe, warzywne oraz owocowo-warzywne na bazie mleka, napojów zastępujących mleko, o których mowa w pkt 6, produktów mlecznych lub produktów zastępujących produkty mleczne, o których mowa w pkt 7, bez dodatku cukrów i substancji słodzących, o których mowa w rozporządzeniu (WE) nr 1333/2008;
- 15) naturalna woda mineralna nisko- lub średniozmineralizowana, woda źródlana i woda stołowa;
- 16) napoje przygotowywane na miejscu, które nie mogą zawierać więcej niż 10 g cukrów w 250 ml produktu gotowego do spożycia;
- 17) napoje bez dodatku cukrów i substancji słodzących zdefiniowanych w rozporządzeniu (WE) nr 1333/2008;
- 18) bezcukrowe gumy do żucia;
- 19) czekolada gorzka o zawartości minimum 70% miazgi kakaowej;
- 20) inne.

2.

W jednostkach systemu oświaty mogą być sprzedawane dzieciom i młodzieży grupy środków spożywczych, o których mowa w ust. 1 pkt 2, 6–8 i pkt 20, pod warunkiem że nie zawierają więcej niż:

- 1) 15 g cukru w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia, a w przypadku produktów mlecznych, o których mowa w ust. 1 pkt 7, nie więcej niż 13,5 g cukru w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia;
- 2) 10 g tłuszczu w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia;
- 3) 0,4 g sodu/ 1 g soli w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia, a w przypadku pieczywa półcukierniczego i cukierniczego nie więcej niż 0,45 g sodu/ 1,2 g soli w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia.,

Wskazówki dla osób prowadzących zajęcia edukacyjne wśród dzieci i młodzieży na terenie placówek oświatowych

Konkretne porady, jak mówić i pokazywać produkty Sprawiedliwego Handlu.

1. Do edukowania o idei Sprawiedliwego Handlu powinno się wykorzystać jako pomoce dydaktyczne wyłącznie produkty, które są w grupie dozwolonych przez Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. (np. czekolada o zawartości minimum 70% miazgi kakaowej)
2. Można wymienić produkty spożywcze (nazwy rodzajowe), których stosowanie jest zakazane na terenie placówek oświatowych, a które edukowani mogą spotkać / poszukiwać jako produktów Sprawiedliwego Handlu, pod warunkiem, że będą wymienione wraz z innymi produktami Sprawiedliwego Handlu, które są dopuszczone do sprzedaży przez Rozporządzenie.
3. Akceptowalne jest wyświetlenie w prezentacji różnych wyrobów czekoladowych i innych produktów dla ilustracji produktów Sprawiedliwego Handlu pod warunkiem umieszczenia ilustracji w serii innych nie objętych zakazem sprzedaży, promocji lub reklamy środków spożywczych (czyli np. czekolada i herbata).
4. Można wskazać, że wśród produktów Sprawiedliwego Handlu uczniowie mogą znaleźć zarówno środki spożywcze dozwolone, jak i nie dozwolone przez Rozporządzenie. Warto podkreślić, by zawsze zwracać uwagę na kwestie zdrowego i odpowiedzialnego żywienia.
5. Akceptowalne jest wyświetlenie w prezentacji zdjęć produktów dla ilustracji produktów Sprawiedliwego Handlu, pod warunkiem niewskazywania konkretnego producenta.
6. Jest akceptowalna zachęta wprost do kupowania produktów Sprawiedliwego Handlu, lecz powinna ona paść w oderwaniu od bezpośredniego częstowania lub omawiania przykładowych produktów, by nie sugerować namawiania do zakupu tego konkretnego produktu.
7. Na spotkaniach edukacyjnych nie można wyrażać bezpośredniej zachęty do zakupu konkretnych produktów (np. taką czekoladę możecie kupić tu i tu) lub wymieniania ich producentów/marki.
8. Działając w ramach tych warunków, trzeba pamiętać o ważnych szczegółach, takich jak potencjalny konflikt interesów. Może on wystąpić, np. jeśli edukator zachęca do zakupu produktów Sprawiedliwego Handlu, będąc jednocześnie zatrudnionym w firmie sprzedającej produkty z takim certyfikatem. Zalecana jest duża ostrożność.
9. Należy uważać na alergeny, które mogą występować w produktach Sprawiedliwego Handlu (np. czekolada gorzka z orzechami).